

Неля МАЛАНЧУК

здобувачка освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
Науковий керівник – Федір ТКАЧИК, д-р. екон. наук,
професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах посилення циклічних коливань економіки України, зумовлених як внутрішніми структурними дисбалансами, так і зовнішніми шоками, питання ефективного адміністрування податкових платежів до місцевих бюджетів набуває особливої ваги. Циклічність економічного розвитку обумовлює нестабільність фінансових ресурсів територіальних громад, що ускладнює процеси бюджетного планування, прогнозування та забезпечення фіскальної спроможності на місцевому рівні.

За таких умов зростає потреба у формуванні адаптивних механізмів податкового адміністрування, здатних враховувати фазові зміни економічної динаміки, мінімізувати фіскальні ризики та забезпечувати стійкість надходжень до місцевих бюджетів. Особливої актуальності набуває впровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів, ризико-орієнтованих підходів та цифрових технологій у сфері адміністрування податків, що сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами громад.

Функціонування системи адміністрування податкових платежів до місцевих бюджетів в Україні в сучасних умовах визначається воєнними, соціально-економічними та інституційними трансформаціями. Економічна циклічність проявляється у зміні фаз ділової активності, що безпосередньо впливає на формування дохідної бази місцевих бюджетів, зумовлюючи нерівномірність надходжень і підвищення фіскальних ризиків.

У структурі доходів місцевих бюджетів ключову роль відіграють податкові надходження, зокрема місцеві податки і збори, які

забезпечують фінансову автономію територіальних громад. При цьому до найбільш вагомих джерел належить єдиний податок, плата за землю та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що підтверджується їх значною питомою вагою у структурі надходжень [1, с. 367]. Водночас саме ці платежі є найбільш чутливими до циклічних змін економіки, оскільки їхня податкова база залежить від рівня економічної активності, доходів населення, стану ринку нерухомості та цілісності об'єктів майнового оподаткування.

Циклічність економічного розвитку обумовлює коливання податкової бази, що проявляється у зниженні надходжень у фазах економічного спаду та їх зростанні в періоди економічного піднесення. У контексті сучасних реалій України ці коливання посилюються впливом воєнних дій. Водночас податкові надходження місцевих бюджетів демонструють відносно вищу стійкість до зовнішніх шоків порівняно з міжбюджетними трансфертами, що підкреслює важливість удосконалення механізмів їх адміністрування [2, с. 71].

Особливістю адміністрування податкових платежів до місцевих бюджетів є інституційна багаторівневість, яка передбачає взаємодію органів державної податкової служби та місцевого самоврядування. Незважаючи на проведену реформу децентралізації, роль органів місцевого самоврядування в адмініструванні податків залишається обмеженою, що знижує ефективність процесу акумулювання доходів. Зокрема, недостатній рівень залучення місцевих органів влади до адміністрування майнових податків призводить до втрат бюджетних ресурсів, які, на думку Н. Симанич, можуть становити до третини потенційних надходжень [3, с. 337].

У цьому контексті важливим напрямом підвищення ефективності адміністрування є розширення повноважень органів місцевого самоврядування, зокрема у сфері ідентифікації об'єктів оподаткування, актуалізації інформаційних баз даних та контролю за повнотою сплати податків. Впровадження таких підходів сприятиме зменшенню масштабів тіньової економіки, підвищенню рівня податкової дисципліни та збільшенню надходжень до місцевих бюджетів.

Суттєвою особливістю сучасного етапу розвитку системи адміністрування податкових платежів є її цифровізація. Використання інформаційно-аналітичних систем, інтеграція баз даних, впровадження електронних сервісів та автоматизованих процедур контролю дозволяють підвищити прозорість та ефективність податкового адміністрування. Цифрові інструменти здатні забезпечити більш повне охоплення об'єктів оподаткування та оптимізувати процеси адміністрування податків у взаємодії податкових інституцій та органів місцевого самоврядування [4, с. 282].

Водночас в умовах циклічності економіки зростає значення ризико-орієнтованого підходу до адміністрування податкових платежів. Такий контекст передбачає ідентифікацію потенційних фіскальних ризиків, їх оцінку та застосування диференційованих інструментів податкового контролю залежно від рівня ризику. У фазах економічного спаду доцільним є використання більш гнучких механізмів адміністрування, спрямованих на підтримку платників податків та збереження податкової бази, тоді як у фазах зростання – посилення контролю за повнотою сплати податків. Тим не менше, запровадження податкових пільг, зміни у правовому регулюванні та зниження економічної активності призвели до трансформації механізмів справляння місцевих податків і зборів. Зокрема, пільги щодо плати за землю та інших податків, запроваджені у період воєнного стану, хоча і сприяли підтримці суб'єктів господарювання, водночас зумовили скорочення доходів місцевих бюджетів [5].

Поряд із цим, у системі місцевих фінансів спостерігається зростання ролі видаткового аспекту бюджетної політики, що пов'язано з необхідністю фінансування соціальних, оборонних та інфраструктурних потреб територіальних громад. Зменшення доходів при одночасному зростанні видатків формує додатковий тиск на фінансову стійкість місцевих бюджетів та потребує удосконалення механізмів управління бюджетними ресурсами.

Отже, особливості адміністрування податкових платежів до місцевих бюджетів в умовах циклічності економіки України проявляються у таких ключових аспектах:

- залежність обсягів податкових надходжень від фаз економічного циклу;
- підвищена чутливість місцевих податків і зборів до зовнішніх економічних шоків;
- обмеженість інституційних можливостей органів місцевого самоврядування у прийнятті фіскальних рішень;
- необхідність цифровізації та інтеграції інформаційних систем;
- зростання ролі ризико-орієнтованого (комплаєнс) підходу до адміністрування податкових платежів;
- трансформація податкової політики в умовах воєнного стану та в контексті Євроінтеграції.

Таким чином, підвищення ефективності адміністрування податкових платежів до місцевих бюджетів вимагає комплексного підходу, що передбачає поєднання інституційних, технологічних та аналітичних інструментів управління, спрямованих на забезпечення стабільності фінансових ресурсів територіальних громад у різних фазах економічного циклу.

Список використаних джерел:

1. Кобильнік Д. А., Бровко М. Д., Концур Є. О. Особливості справляння місцевих податків в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 366–369. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/89>
2. Симанич Н. Б. Формування доходів місцевих бюджетів України в умовах економічної нестабільності: адаптація до викликів війни та пандемії. *Бізнес Інформ*. 2025. № 6. С. 332–341. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-332-341>
3. Дем'янишин В. Г., Ткачик Ф. П., Сіцук М. П. Прагматизм формування та посилення фіскального потенціалу місцевих бюджетів в Україні. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34. № 3. С. 274–285. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.274>
4. Долженко І. І., Негода О. М. Особливості фінансування видатків місцевих бюджетів у період воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-137>